

Славица Мاستикоса

МЕЂАШИ САВЕСТИ

Београд, 2017.

PORTALIBRIS

Славица Мاستикоса
МЕЂАШИ САВЕСТИ

Copyright © Порталибрис, 2017.

Сва права задржана укључујући право на репродукцију
у било ком облику у целости или делимично.

Не знам да ли нисам могла, или нисам желела да сузбијем помисао, да сам нека збивања у мору прохујалих с разлогом запамтила, и да су та СЕЋАЊА исклесана по животном путу МЕЋАШИ по којима се препознају границе других, сродних судбина. Међаши уклесани спајања ради, где год и ма кад год се догодили.

Кад мисао досегне сећај на бит проживљеног, када наук оживи СВЕСТИ, пробуди САВЕСТИ, тек тада можемо да разумемо друге, нама блиске душе.

Иако „нема ништа ново под Сунцем” ипак је то свежа ВЕСТ. Пријатна. Путеводећа; да богоугодно ВЕСТИ сопствени живот можемо само онда, ако га веземо по мери љубави.

Захвална сам Георгу Весингеру чика-Ђури што ми је своју животну причу диктирао у перо.

Све остало... могло је бити баш овако како сам вам пренела.

Они који помисле да су се именов или догађајем препознали треба да знају да је то пука случајност јер многе људске приче једна на другу личе.

Јуче ми је чекана нечија реч
као њчела
са душе нејознајте
њрашнике донела
и ојлодила њворке машње
као шњо се ојлоде шуме и башње.

Десанка Максимовић
„Суњворац”

1

Тог трећег јануара 2001. године стајао сам покрај ковчега блаженоупокојене старице коју једва да сам познавао. Иако су ми саучешће изјављивали потпуно непознати људи, ипак су ми се чинили блиским. Можда стога што им се на лицима огледала дубока, тиха туга. Иста она коју сам и сам преживљавао. Жалост за женом коју су многи од њих звали „сиротињска мајка” јер је као бабица несебично помогла при рађању њихове деце, којима је памтила имена. Многима је топлом речју и разумевањем нахранила душу. Њена пријатељска рука знала је да им буду ослонац и путоказ док су тражили начин да се изборе с болештинама које су се, рука подруку с немаштином, уселиле у њихове домове. Како у оним давним, тако и у овим тек минулим послератним годинама.

Сви ти, углавном времешни људи, имали су по неку реч утехе за нас који смо тог хладног, а сунчаног јануарског дана стајали у цркви Земунског гробља, крај Драгичиног ковчега.

Три свештеника држала су опело уз пратњу мањег хора. Међу њима био је и прота Теофил, висок, кошчат човек, свиленкасте седе косе. Стисак његове руке при поздраву био је снажан, али му је зато поглед био благ. Његове сивоплаве очи којима ме је погледао кад смо се под најблаже речено чудним околностима први пут среди привукле су моју пажњу. Биле су то, иако пуне туге, будне, проницљиве, рекло би се младе очи на старачком лицу. Имао је пријатан, дубок и мелодичан глас. Сваки напев при опелу изговарао је разговетно, потпуно усредсређен на оно што је радио.

Све време док је трајало опело нисам скидао поглед с његовог лица. На њему се искрено и свесрдно осликавала свака

изговорена реч молитве. Тако сједињене, реч и мимика зрачиле су непресушним усхићењем, неком готово опипљивом енергијом која је привлачила пажњу присутних, те су га помно слушали придружени у молитви.

У потпуној тишини изнели су ковчег из цркве. Огласила су се звона и поворка је кренула одмереним кораком.

Стаза прекривена утабаним снегом цаклила се на преподневном сунцу.

Није нам требало дуго да стигнемо до гробнице. Таман толико да се у мислима вратим у шок собу Ургентног центра у коју сам пре само четири дана забринут ушао, тихо, на прстима, и ту, без намере да прислушкујем, био увучен у тајну која није могла, није желела да буде пратиља једној благој, богомданој души спремној да напусти тескобан оков самртног тела.

Док су свештеници изговарали обавезан напев пред сам чин сахране, очи су ми биле приковане за слике и натписе на надгробном споменику.

Шест ликова уклесаних на црном мермеру и храстов ковчег крај отворене гробнице били су резултат овоземаљског постојања једне породице и њеног угаслог огњишта.

Милош, рођен давне 1851, први је, још 1935. године, овде сахрањен.

Драгичина ћерка Соња, рођена послератне 1945, није доживели ни први рођендан. Преминула је 27. јануара 1946.

Погледа прикованог за надгробну плочу, помислио сам на један *мој* 27. јануар, када сам мислио да сам најнесрећнији човек на свету.

Готово постиђен спустио сам поглед на ковчег поред којег сам стајао, одједном потпуно свестан безначајности сопствене патње. Умало да тог тренутка гласно нисам изговорио:

„Мајко света, како је могуће да жена тако нежног срца преброди онолика страдања, а да задржи топлину у очима и израз благородности на лицу до последњег часа?”

2

Пасја зима. Снег до колена, а за Драгицу те, 1946, недаће навалиле до гуше. „Проклета година”, мислила је увијена у ћебе, шћућурена крај краљице пећи у којој је једва тињала мокра цепаница. Црна, овална, климава враташца тешко су одолевала притиску нагомиланог дима који се борио да пробије пут кроз улубљен чунак и оџак. Повремено, као да и сама пећ уздише, чуло би се „пуф” и мирис дима би се осетио у соби. Голицао би ноздрве и мамио сузе. Сваки пут приносила је Драгица свилену марамицу устима, за трен заустављала дах, а потом би дишући плитко и испрекидано устајала, отварала прозор и дубоко, док су јој се ноздрве лепиле од хладноће, удисала хладан ваздух. Ситна, ниског раста, беле, неговане пути изгледала је крхка, просто ломљива.

Иако већ изношена, црна хаљина је кројем одавала некадашњу лепоту и елеганцију. Пристајала је уз аристократско лице власнице, уз њено усправно држање, грациозан ход и високо подигнуту главу. И још је више наглашавала бледоћу лица. Коса савијена на потиљку откривала је високо чело и истицала одлучну браду.

Весела, рекло би се безбрижна кћи познатог београдског адвоката Јована В. напречац је одрасла, сазрела. Као и многи њени вршњаци тога времена којима су се ратне године сручиле на главу. И однеле снове.

Када се 1938. године удала за Мишка, сви који су их знали говорили су да је пред њима сјајна будућност. Мишко је исте године

дипломирао на правном факултету. Посао му је био обезбеђен у адвокатској канцеларији таста који га је прихватио као сина.

Драгица је веровала у блистава предвиђања јер је Мишко био њена прва и велика љубав.

Седам година касније, у некој самоћи, сводила је тужни рачун минулог времена. Сећања на обећавајуће дане пре почетка рата чучала су негде у њеној глави, паралисана, потиснута пред хаосом и заплуснута страхом који је донео несрећни шести април 1941. године, када су јој приликом бомбардовања Београда погинули родитељи. Смењивали су се дани, све црњи од црњег, који, чини се, ниоткуда нису долазили, а никако да прођу.

Лавиринт у којем живот наопачке корача, из кога мислиш да нема излаза док поспани дани смењују будне ноћи. И памтиш их по занату који учиш у ходу, по ампутираној нози неког младића који без наркозе гледа у дрхтаве руке доктора (а он пре личи на касапина) и урличе проклињући дан када се родио. А ти проклињеш тренутак који ти се наметнуо питајући се шта си Богу згрешио да кроз све ово данима, месецима, годинама мораш да пролазиш. „Зло, да горе не може бити”, понављала је Драгица, удишући воњ крви и смрти.

Објава да је рат завршен није јој донела олакшање све док се Мишко није вратио с фронта. Почели су поново да верују у лепшу будућност. Све оне године окупације изгледале су као ружан сан. Сва ратна догађања, све ломљаве биле су изван ње и припадале су прошлости.

Време када је родила Соњу, 1945. године, било је за њу најлепше пролеће у животу. Да иде у сусрет најтужнијој зими није могла да наслуги.

Прво се пред крај лета разболео Мишко. Лака прехлада, како су првобитно мислили, праћена мало повишеном телесном температуром, претворила се у туберкулозу. Два месеца, сваког дана, у подне, прелазила је Драгица пругу и долазила до жице којом је био ограђен парк око санаторијума на Бежанијској коси да би Мишку донела ручак. Рекао јој је да храна у болници није лоша,

али она је знала да није онаква каква би требало да буде. Ту би му, кроз отвор на жици, пружила намирнице, без додира, па би на неопходној раздаљини причом покушавали да ублаже муку сопствене свакодневици.

Мишко је из дана у дан бивао све слабији. А када је уместо Мишка, до жице, дошао његов „саборац“ из собе, знала је да то не слуги на добро.

„Чинимо све што је у нашој моћи“, рекао јој је дежурни лекар, коме се тог истог дана обратила, али галопирајућа туберкулоза узела је маха. Иако прогноза није била добра, она се, ипак, надала чуду.

Свакодневне посете мужу прекинула је Соњина изненадна болест.

Разапета између изнемоглог детета и мужа, живела је као робот. Менингитис и галопирајућа туберкулоза, те две застрашујуће дијагнозе све време одзвањале су јој у глави.

Када су јој јавили да је Мишко преминуо, бол је био бескрајан и дубок. Немерљив. Али она није могла, није имала времена да плаче.

Тупо је гледала у једну тачку. Није могла ни да говори, ни да мисли.

Само четири недеље потом, с поновним налетом снега, намрштена судбина као да је сишла из оловносивог, тешким, влажним облацима натопљеног неба право у њен дом. Хиљадолики усуд показао је 27. јануара 1946. поново воштано, немилосрдно лице. Лице смрти.

Када је Соња преминула, дуго је скамењена, без мисли, без суза, зурила у једну тачку. У светлосном кругу свеће која је мирно горела лежала је ручица њене јединице, сасвим мирна, мала, бледа, беживотна. Страх је извирао из њене нутрине као непресушни извор, ширио се и сједињавао с ваздухом који је удисала. Није била свесна времена све док јој није пришао Сергеј, пријатељ из детињства, син породичног лекара њених родитеља, и сам лекар. Човек који јој је свом душом био одан и веран пријатељ.

Дежурна сестра га је позвала, саопштила му тужну вест и забри-
нуто му рекла да је Драгица и даље крај преминулог детета.

Те ноћи Сергеј је био дежуран у Земунској болници. Одмах је
потражио колегу, замолио га да преузме бригу о пацијентима и
болничким колима кренуо ка инфективној клиници. Кад јој је
пришао, Драгица је устала, раширила руке, као да га пита: „Зашто
она?“ Чврсто ју је загрлио, немоћан да изусти једну једину реч
утехе.

Допратио ју је до стана.

– Неизмерно сам ти захвална на свему, Сергеј, али сад, молим
те, иди. Чекају те пацијенти, а и ја бих остатак ноћи да будем сама.

– Јеси ли сигурна? – питао је забринут.

– Јесам.

– Зови, ако затреба...

– Да, ако затреба...

Тумарала је кроз празне собе, нема, без суза, као да су се све
у набрекле дојке сливале. Бритка оштрица косе у рукама смрти
оставила је пустош у њеној души и празнину у грудима која је
зјапила као провалија у коју су се сурвале све њене радости, сва
њена надања, претећи да са собом повуку и њену душу, везану у
чвор патње. Над понором, омеђаним смислом и бесмислом смрти,
пиљила је у празно, свесна сопственог урушавања под корбачем
судбине.

Села је на кревет крај отвореног прозора потпуно утрнула од
безнађа, слеђена од бола.

Није осећала хладноћу која је продирала у собу заједно с јау-
ком ветра и шкрипом сувог снега под несигурним ногама задоц-
нелог пролазника. Понекад би се само тргла на продоран лавез
паса луталица који су у парку, преко пута њеног стана, тражили
уточиште од хладноће и уз мало среће можда и понеки јестиви
отпадак да утоле глад.

Од завијања тих изгладнелих и промрзлих луталица стресла
се и најжила. Устала је и тромо пришла прозору у намери да га
затвори. Одједном је застала. Учинио јој се да чује плач детета.

Нагло се усправила, престала да дише и раширених очију окренула ка вратима дечје собе, а онда као да је добила јак ударац у пределу желуца, пресамитила се, осећајући горак укус жучи у устима.

„Боже мили, почела сам да лудим”, помислила је удахнувши дубоко, при чему јој се завртело у глави. Пред очима затрепериле су јој искрице и она се у последњем тренутку ослонила о зид.

Иако се чуо само делић секунде, плач детета одзвањао јој је као ехо. Притиснула је длановима уши. Као да јој се слио хук сопствене крви, осетила је потмулу тутњаву у глави. Надолазећи крик кидао јој је утробу. Заглављен у грлу, стискао је вилице, парао срце.

„Нисам луда, нисам луда... ја ово не умишљам”, понављала је уплахилено. „Или...”

Као да је тек тог тренутка схватила сопствену помисао, застала је готово паралисана, за трен, само за трен, па је одлучно одмахнула главом и сва се у ухо претворила, те пажљивије почела да послушкује.

Јасно, сад је сасвим јасно чула је плач детета... плач је... ма, плач је долазио споља. „Нисам луда”, изговорила је наглас и тргла се, готово уплашена од сопственог гласа.

Добравила је капут и онако у кућним папучама изашла испред зграде и крочила на тротоар.

Корачала је опрезно преко снегом завејане улице и на рубу парка застала. Једна од мрза слоњена грана пала је испред ње, што ју је нагнало да се осврне. А онда је угледала псе и сасвим јасно чула и плач детета и пригушено стењање. Осврнула се и погледом потражила слоњену грану. Била је обложена ледом и кад ју је узела у руку, залепила се за њен длан. Кренула је према чопору луталица који су бесно режећи кидисали на нешто што је тек назирала на клупи. Застала је, а онда ставила два прста у уста. Продоран звиждук запарао је ваздух. Пси, као хипнотисани, остали су приковани у месту, начуљених ушију, главе окренуте према њој. Бацила је грану у њиховом правцу из гласа вичући

„Шибе” и почела снажно да лупа ногама о смрзнуто тло. При том се оклизнула, изгубила равнотежу, па почела да хода као по жици, да млатара рукама једва се одржавајући да не падне. Чопор је поново зарезао, те је наново продорно зазвиждала и снажно почела да удара длановима. Од буке уплашене животиње разбежале су се. Искористила је овај тренутак и журно пришла клупи.

„Мајко божја”, прошаптала је док је у неверици гледала у женску прилику забраћену марамом и смотуљак на њеном крилу.

– Побогу, жено, шта радиш ту по овој цичи? – Још док је изговарала последње речи, скинула је капут, раширила га и обратила се незнанки:

– Дај ми бебу. Не бој се. Можеш ли да устанеш, да ходаш?

Истргла је дете из жениних руку, осмотрела ју је и слободном руком благо продрмала. Женина глава је само пала на другу страну. Очигледно, била је у полусвесном стању.

„Благи Боже, где ли си ноћас одлутао?” – промрљала је подижући очи према небу, а гласно изговорила:

– Седи ту, одмах ћу се вратити. Прво бебу да однесем, близу је.

Говорила је убрзано, мада није била сигурна да је жена чује. Обазирала се лево, десно, све у страху да се пси не врате. Беба је све време плакала. Драгица је пажљиво прешла улицу и улетела у стан. Извадила је дете из капута и тек ту на светлу уочила да му је лице помодрело. Иако готово промрзла, беба се снажно праћакала у њеним рукама, извијала се и на моменте плачући готово се заценила. Ставила је дете а кревет, покрила га перином и отрчала до телефона.

– Сергеј, дођи одмах, потребан си ми.

– Знао сам. Требало је да останем.

– Ма не то. Пожури и понеси торбу за хитне интервенције – рекла је кратко и спустила слушалицу.

Ужурбано је обула дубоке ципеле, а преко њих назувке од вуне. Још док је била дете, бака јој је плела сличне. Тако се безбедније кретала по поледици. Готово трчећи вратила се у парк.

С тешком муком одвојила је жену од клупе и умотала је у вунено ћебе. „Па она је још дете”, помислила је и стресла се што од хладноће, што од жмараца које је осетила дуж целе кичме.

– Црно дете, зар ниси имала нигде да одеш сем на ову клупу?!

Девојче је застењало и покушало да отвори очи. Драгица јој је све време придржавала главу.

– Хајде, покушај да станеш.

Нетремице је гледала у Драгицу и немо, као робот, следила њена упутства. После првог корака колена су јој клецнула, те умало обе нису пале.

– Не вреди, тешка си као туч. – Драгица је поново вратила на клупу и благо је продрмала.

– Седи ту и немој поново да заспиш. Сад ће стићи помоћ. Враћам се брзо, не брини.

– Моја беба... где је моја беба? – прошаптало је девојче и покушало да се усправи.

– На топлем и сигурном је, брзо ћу ја, не брини.

Драгица се вратила до улице и осмотрила у правцу из кога је очекивала Сергеја.

Тако је следећих десетак минута трчкарала од стана до клупе у парку и кад је угледала Сергеја лакнуло јој је.

– Сергеј... Сергеј – позвала га је гласније – овамо...

Он је потрчао према њој, а кроз главу му је пролетело: „Мајко света, скренула је с ума”.

Убрзао је корак, али се оклизну и са стазе прешао на травњак под снегом.

– Стани, женска главо... – и тада је угледао жену на клупи.

– БлагИ Боже! – готово је узвикнуо. – Шта се ово ноћас дешава?!

Пружио је Драгици торбу, пришао жени на клупи и с лакоћом је подигао у наручје, па пошао за Драгицом. Готово је трчао травњаком, а онда успорио и пажљиво прешао улицу.

Драгица је већ била у стану у коме је одјекивао плач детета од кога Сергеја прво прођоше жмарци, а потом је у њему надвладао

лекар. Прво је погледом прешао по дневној соби, па пажљиво положио жену на диван, осмотрио јој лице, опипао пулс, те одлучним кораком, без часа двоумљења, пришао детету и детаљно га прегледао, а затим се обрати Драгици.

– Добро је оно, чим овако пуним плућима плаче. А плаче јер је гладно, и то је најбољи знак. По пупку бих рекао да је мајка имала помоћ при порођају, и то некога с искуством. Док ја прегледам мајку, ти се побрини за дете.

Излазећи из собе, Сергеј је брижним погледом осмотрио Драгицу која је већ отворила комоду где су уредно стајале пелене њене тек преминуле кћеркице.

Од чекићања у слепоочицама замрачило јој се пред очима и она се последњим атомом снаге одржавала на ногама. Испустила је тежак уздах из груди, па узела пелене и спретно преповила дете, благо му масирајући промрзле ручице. Затим је откопчала блузу и прислонила голо дете уз своје топло тело, прекрила га загрејаним ћебенцетом, па мало измасирала дојке и испуцале брадавице. Непријатан бол натерао јој сузе на очи. Понудила је детету дојку. Мала уста била су широм отворена, лице од плача изобличено у грчу, те је она брадавицом набрекле дојке помилова модре уснице. Кад је дете прихватило дојку, непријатан бол ублажило је олакшање јер је беба престала да плаче и почела халапљиво да гута. Млеко се сливало низ углове усана и закратко дете се у њеном наручју опустило. Почело је спорије и равномерно да гута.

Поглед јој је лутао од блаженог израза на лицу новорођенчета до затворених врата дечје собе.

Јецај је надјачао грч у грлу и провалио се из Драгичиних груди. Грунуле су јој дуго заточене сузе.

Такву ју је затекао Сергеј кад је поново ушао у собу.

* * *

Два дана касније, на Земунском гробљу обављена је сахрана.

Дан је био без дашка ветра. Свеће су мирно гореле. На ведром небу сијало је зубато сунце.

Крај малог храстовог ковчега стајали су Драгица и Сергеј.

Отац Теофил држао је опело.

Сједињени у молитви певали су:

– Вјечнаја памјат, вјечнаја памјат, Соњици, вјечнаја памјат..

Троје људи, три пријатеља у добру и у злу, нису брисала сузе. Живот их је повезао оном припадајућом љубављу која нађе простор да рашири крила и прихвати под своје окриље и радост и тугу.